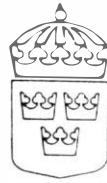

Motion till riksdagen

1988/89:Sf401

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Studiestödet

Mot.
1988/89
Sf401-407

Den sociala snedrekryteringen är ett olöst problem inom högskolan. Flera utredningar har visat att den socialt skeva rekryteringen till högskolan har bestått och även ökat under 1970- och 1980-talet. Inom högskolans egen ram leder dessutom den sociala snedrekryteringen till en lägre utbildningskvalitet genom att perspektiven och den mänskliga erfarenheten hos de verksamma inom högskolan blir snävare.

Det nya studiemedelssystemet kommer inte att förändra bilden nämnvärt eftersom det inte angriper de grundläggande orsakerna – rädslan att skuldsätta sig är mycket större hos ungdomar som kommer från studieovana hem, samt de problem som höga studieskulder för med sig.

I det nya systemet har subventionen flyttats från återbetalningssidan till bidragsdelen och totalbeloppet. Därmed kvarstår problemen med den tunga skuldbördan efter studierna och för vissa studeranden kan den till och med förvärras. Sparbankerna har beräknat skulden för en socionom och en civilingenjör vid ett lånebelopp på 125 000 kr. För socionomen tar det 34 år att betala igen beloppet som då vuxit till 379 000 kr. Löneutvecklingen har beräknats till 5 %. Civilingenjörens skuld är betald efter 23 år och har då vuxit till 276 500 kr. Detta visar att skulden blir orimligt och orättvist stor vid utbildningar som leder till yrken med lägre löneutveckling.

Inför 1990-talet står högskolan dessutom inför problemet att ungdomsskolorna kommer att minska. Konkurrensen mellan näringsliv och högskolan om ungdomarna kommer därigenom att öka (UHÄ-rapport 1988:18). Högskolan måste finna nya sätt att locka till sig nya studerande. Det långsiktiga målet för att lösa dessa problem är att införa studielön för alla som studerar på högskolan. På kort sikt kan ett första friår på högskolan vara ett sätt.

Den studerande skulle få tillgodoräkna sig studiemedlen som ett 100 %-igt bidrag under de två första terminerna som han/hon studerar på högskolan. Ett krav skulle ställas på en studieprestation om 24 poäng på två terminer, vilket motsvarar dagens krav för fortsatta studiemedel efter första året. Om den studerande inte når upp till kravet omvandlas bidraget till studielån enligt nuvarande system.

Friåret skulle minska skuldbördan, framför allt för studerande på kortare utbildningar, och därigenom kunna locka nya grupper till högskolan. Förslaget skulle också möjliggöra för många att pröva sin studiebegåvning, att lära känna högskolemiljön och att pröva sig fram till rätt utbildning. Detta skulle på sikt kunna medföra färre avhopp och högre genomströmning.

Friåret öppnar också möjligheter för att införa en vetenskaplig grundkurs.

Enligt preliminära beräkningar skulle förslaget i dagens läge kosta ca 1 miljard kronor per år.

Den sociala snedrekryteringen vid universitet och högskolor grundas redan i gymnasiet. Det finns ett samband mellan valet av utbildning i gymnasieskolan och föräldraekonomin. När de nu tvååriga gymnasielinjerna skall förlängas till tre år, är det nödvändigt att göra en översyn av möjligheterna att förbättra den ekonomiska situationen för gymnasieeleverna. Ett grundläggande skäl till förlängningen av de tvååriga linjerna är att alla gymnasielinjer skall ge kompetens för högskolan och därmed påverka snedrekryteringen. Men om vi inte tar hänsyn till att gymnasieval sker även efter familjens ekonomiska situation, så kan en förlängning, utan ekonomisk kompensation få oönskade effekter. Dels ökar risken för avhopp, dels ökar riskerna för att ungdomar helt avstår från gymnasiestudier om det istället finns möjligheter att få arbete direkt. Minskande ungdomskullar och ökad efterfrågan på arbetskraft på 90-talet kan medföra konkurrens även om gymnasieungdomen. Mot bakgrund av att vi vet att ungdomar från "lägre" socialgrupper är mer känsliga för ekonomiska incitament än andra ungdomar kan den sociala snedrekryteringen till högre utbildning skärpas ytterligare.

I det betänkande som avgavs av 1985 års studiemedelskommitté saknas en analys av de krav som måste ställas på ett studiemedelssystem inför år 2000 så att det står i överensstämmelse med våra utbildningspolitiska mål. Kommittén utredde ej heller de samhälleliga effekterna av ett studielönesystem. Vpk föreslår att en utredning tillsätts med uppgift att utreda förutsättningarna för att ersätta nuvarande studiemedelssystem med studielön och som en första etapp införa ett friår. Vidare bör utredningen lägga förslag om hur den ekonomiska situationen för gymnasieelever kan förbättras.

Enligt gällande regler minskas studiemedlen för heltidsstuderande med 50 % av den del av inkomsten under kalenderåret som överstiger det s.k. fribeloppet. Vpk delar regeringens uppfattning att studier skall ses som heltidsarbete, men det går inte att bortse från att vissa grupper studerande är beroende av inkomster utöver studiemedlen. Det måste därför vara positivt om det finns möjligheter att under ferietid få så stor inkomst som möjligt. Vpk föreslår därför att inkomsterna från feriearbete under juni–augusti, då det inte utgår studiemedel, inte skall ingå i beräkningsunderlaget för rätt att uppbära studiemedel.

Cirka en tredjedel av dem som finansierar sina studier med studielån är vuxenstuderande som genomgår utbildning under högskolenivå. Även för dessa studerande bör principen att ingen skall behöva skuldsätta sig för studier under högskolenivå gälla, precis som för ungdomar under 20 år. Det särskilda vuxenstudiestödet är helt otillräckligt i förhållande till behoven. Inför budgetåret finns det 19 700 årsplatser. Om fler vuxna förs över från studiemedelssystemet till vuxenstudiestödet frigörs resurser till förbättringar för studerande på högskolenivå. Vpk föreslår därför att arbetsgivaravgiften till vuxenstudiestödet höjs med 0,1 %. Detta innebär en ökning med ca 508 milj. kr., vilket motsvarar ca 8 000 nya vuxenstuderande.

Mot. 1988/89

Sf401

Hemställan

Mot. 1988/89

Sf401

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utredning om förutsättningarna för studielön med friår som ett första steg samt förbättrade ekonomiska villkor för gymnasieelever,

2. att riksdagen beslutar att inkomsterna från feriearbete under juni–augusti inte skall ingå i beräkningsunderlaget för rätt att uppbära studiemedel,

3. att riksdagen beslutar att till vuxenstudiestöd för budgetåret 1989/90 anslå 508 milj. kr. utöver regeringens förslag eller totalt 1 753 milj. kr.,

4. att riksdagen beslutar att höja arbetsgivaravgiften till vuxenstudiestödet med 0,1 %.

Stockholm den 19 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Ylva Johansson (vpk)